

Discriminatie in de sport

Samenvatting

Het Bureau Discriminatiezaken krijgt signalen dat discriminatie een veel voorkomend verschijnsel is in de amateursport. Uit onderzoek blijkt dat er verschillen bestaan in sportdeelname tussen verschillende (etnische) groepen. In hoeverre - al dan niet doelbewuste - uitsluiting hier een rol speelt is echter niet helder. Wel duidelijk is dat discriminatie van homo's, vrouwen en allochtonen in de sport voorkomt.

Het aantal meldingen over discriminatie in de sport dat het Bureau Discriminatiezaken bereikt is echter laag: de afgelopen vijf jaar gemiddeld acht per jaar in Hollands Midden en Haaglanden. Dit is 1,4% van het totaal. De meeste meldingen betreffen rassendiscriminatie (64%).

Het Bureau Discriminatiezaken meent dat extra aandacht voor dit onderwerp en een aanpak op maat noodzakelijk zijn. Hierbij dient ingezet te worden op bewustwording, het beïnvloeden van het meldgedrag en specifieke monitoring van discriminatie in de sport.

Inleiding

Het Bureau Discriminatiezaken krijgt uit haar netwerk geregeld signalen dat discriminatie een veel voorkomend verschijnsel is in de sport en dan vooral de amateursport. Discriminatie van met name allochtonen in de sport (en dan voornamelijk het amateurvoetbal) krijgt zo nu en dan ook aandacht van de media. Toch is het aantal meldingen dat het bureau bereikt met betrekking tot discriminatie in de sport zowel absoluut als relatief laag.

In dit factsheet wordt kort ingegaan op beschikbare onderzoeksgegevens over discriminatie in de sport. Tevens wordt een beknopt overzicht gegeven van de klachten die het Bureau Discriminatiezaken over discriminatie in de sport registreerde in de afgelopen vijf jaar en wordt kort ingegaan op bestaand beleid dat is gericht op het voorkomen en bestrijden van discriminatie in de sport.

Achtergronden

Uit onderzoek blijkt dat er verschillen bestaan in sportdeelname tussen verschillende etnische groepen. Meer mensen dan ooit tevoren doen tegenwoordig aan sport, maar de sportdeelname van allochtonen blijft achter bij die van autochtonen. Dit geldt overigens ook voor lager opgeleiden, mensen met lagere inkomens, ouderen en mensen met een beperking.¹ De meest recente Haagse *Stadsenquête* bevestigt dit beeld.²

Bedoelde of onbedoelde uitsluiting zou hier een rol kunnen spelen. Of dit het geval is, is echter niet met zekerheid te zeggen. Enkele jaren geleden berichtte de

¹ K. Breedveld, C. Kamphuis en A. Tiessen-Raaphorst (red.), *Rapportage sport 2008*, Den Haag 2008.

² Gemeente Den Haag, *Stadsenquête Den Haag 2008*, Den Haag 2008, p. 124.

Haagsche Courant dat bij een aantal voetbalverenigingen in de Haagse regio sprake zou zijn van uitsluiting van allochtonen.³ Het Bureau Discriminatiezaken heeft destijds een inventariserend onderzoek verricht, waarbij ook met een aantal clubs gesproken is. Hard bewijs voor uitsluitingspraktijken werd niet gevonden. Wel werden veel signalen opgevangen. Zo zouden bepaalde clubs bijvoorbeeld proberen, allochtonen buiten de deur te houden door een hoge contributie te vragen (vanuit de veronderstelling dat allochtonen vooral tot de lagere inkomensgroepen horen).

Naar rassendiscriminatie in de amateursport is in de jaren '90 al onderzoek verricht, waaruit bleek dat dit voorkwam.⁴ In recenter onderzoek is ook aandacht besteed aan discriminatie op andere gronden. Zo bleek uit een inventarisatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in 2007 naar (on)wenselijke praktijken in de breedtesport dat behoorlijke percentages sporters getuige geweest waren van negatieve opmerkingen of 'grappen' over homo's (14%) en vrouwen (17%). Het meest genoemd werden 'andere culturen of godsdiensten' als mikpunt van dergelijk onwenselijk gedrag (20%).⁵

Discriminatie van homo's en lesbiennes in de sport is ook onderwerp van specifiek onderzoek. Hieruit blijkt dat 'homo' een scheldwoord is dat regelmatig wordt gebruikt in de sport, zowel door beoefenaars als door toeschouwers. Ook komen veel homoseksuelen in de sportwereld niet uit voor hun seksuele gerichtheid. Uit kwantitatief onderzoek blijkt dat homoseksuelen niet minder aan sport doen dan heteroseksuelen. Wel verbergen met name mannelijke homoseksuelen in de sport vaker hun geaardheid dan bij andere vrijetijdsbestedingen. Ook sporten mannelijke homo's sporten minder vaak in verenigingsverband. Dit kan verband houden met informele barrières. Lesbische vrouwen lopen overigens minder vaak tegen negatieve bejegening aan dan mannelijke homoseksuelen.⁶

Discriminatieklachten 2004-2008

Klachten over discriminatie in de sport worden zoals gezegd niet veel bij het Bureau Discriminatiezaken gemeld. In het werkgebied van het Bureau Discriminatiezaken, de regio's Hollands Midden en Haaglanden, werden er de afgelopen vijf jaar gemiddeld acht per jaar geteld. Dit is 1,4% van het totaal aantal klachten in deze periode.

Hoewel als het om discriminatie in het algemeen gaat, verondersteld wordt dat sprake is van behoorlijke onderrapportage, staan als het gaat om sport de geringe aantallen klachten wel in zeer schril contrast met de signalen die opgevangen worden.

³ <http://www.ad.nl/archive/?service=archive&articleID=1972436>

⁴ Zie bijvoorbeeld 'Kleur bekennen. Sport en discriminatie', NSF publikatie 185, Arnhem 1991 en Jos D. Meloen en Paul Eersteling, *Er wordt wel eens wat geroepen. Discriminatie van allochtonen in de amateursport*, Leiden 1994.

⁵ A. Tiessen-Raaphorst en K. Breedveld, *Een gele kaart voor de sport. Een quick scan naar wenselijke en onwenselijke praktijken in en rondom de breedtesport*, Den Haag 2007.

⁶ J. Janssens, A. Elling en J. van Kalmthout, *Het gaat om de sport. Een onderzoek naar de sportdeelname van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen*, Den Bosch 2003.

Tabel 1: aantallen klachten 2004-2008

2004	9
2005	8
2006	4
2007	8
2008	10
Totaal	39

Voorbeeld

Een veertienjarige jongen van Marokkaanse afkomst voetbalt in clubverband. Tijdens een uitwedstrijd spreekt hij de scheidsrechter aan op een beslissing, waarop de scheidsrechter reageert door te zeggen, "ga maar terug naar Marokko".

In tabel 2 zijn de klachten uitgesplitst naar discriminatiegrond. De meeste klachten betreffen rassendiscriminatie (64%). Dit is vergelijkbaar met het totaal aantal klachten, maar opmerkelijk is - gelet op het feit dat onderzoek er op wijst dat ook homo's en vrouwen veelal het slachtoffer zijn van discriminerend bejegening in de sport - dat het aantal klachten over seksdiscriminatie bijzonder laag is (8%) en klachten over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid in de sport in de afgelopen jaren zelfs in het geheel niet geregistreerd werden. Hier kan een rol spelen dat discriminatie een onderwerp is dat in het algemeen vooral met allochtonen en rassendiscriminatie geassocieerd wordt.

Tabel 2: klachten naar grond

Ras	25
Handicap	4
Geslacht	3
Leeftijd	3
Godsdienst	2
Overige gronden	2
Totaal	39

De meeste klachten betreffen 'omstreden behandeling' (56%). Dit gaat om uitsluiting of de toepassing of werking van regels. Dergelijke klachten hebben bijvoorbeeld betrekking op de toegankelijkheid van sportverenigingen voor bepaalde groepen.

Daarnaast betreft een behoorlijk deel van de klachten 'vijandige bejegening' (41%). Dit gaat bijvoorbeeld om scheldpartijen op het sportveld, waarbij gerefereerd wordt aan afkomst, seksuele gerichtheid of een andere zogeheten 'discriminatiegrond'.

Tabel 3: klachten naar aard

Omstreden behandeling	22
Vijandige bejegening	16
Geweld	1
Totaal	39

Bijna de helft van de klachten betreft amateurvoetbal (46%). De overige klachten hebben betrekking op de meest uiteenlopende andere vormen van amateursport. Klachten over amateurvoetbal betreffen vaker 'vijandige bejegening' (61%).

Voorbeeld

Een bestuurslid van een etnisch diverse voetbalvereniging meldt dat met name de Marokkaanse jongens in zijn club tijdens wedstrijden tegen autochtone teams veel geconfronteerd worden met discriminerende uitingen van spelers van de tegenpartij die refereren aan hun afkomst en godsdienst.

Tabel 4: klachten naar plaats voorval

Den Haag	9
Rijswijk	4
Zoetermeer	4
Katwijk	3
Leiden	2
Overig Hollands Midden	4
Overig Nederland	8
Onbekend/n.v.t.	5
Totaal	39

Tabel 4 toont de geografische spreiding van de klachten. De meeste hadden betrekking op incidenten in Den Haag (23%) maar zoals te zien is, gebeuren de incidenten die leiden tot meldingen in allerlei plaatsen in Hollands Midden en Haaglanden.

Beleid

In de meeste gemeentelijke sportnota's in Hollands Midden en Haaglanden komt discriminatie niet als specifiek punt van aanpak naar voren. In de Leidse nota wordt discriminatie slechts terloops genoemd, in één adem met andere maatschappelijke vraagstukken als hangjongeren, cultuurverschillen en verminderde ouderbetrokkenheid.⁷ Als er al gesproken wordt over diversiteit binnen sportverenigingen, dan vooral in positieve zin. Zoals in de sportnota van Gouda valt te lezen: "verschillen tussen mensen in opleiding, religie, politieke voorkeur, klasse, seksuele geaardheid of kleur kunnen met sport worden overbrugd."⁸

Vanzelfsprekend is bij het bevorderen van gelijke behandeling in de sport ook een verantwoordelijkheid weggelegd voor sportverenigingen en sportbonden zelf. Echter, als sportverenigingen al gedragsregels hebben, wordt hier amper in directe termen over discriminatie en uitsluiting gesproken, maar hooguit impliciet in termen van 'respect'.

Zowel overheden als de sport zelf lijken weinig aandacht te hebben voor het voorkomen van discriminatie en het bevorderen van gelijke behandeling in de sport.

⁷ Gemeente Leiden, *Startschot. Kadernota Leids sportbeleid 2006-2010*, Leiden 2006.

⁸ Gemeente Gouda, *Sportief Gouda. Sportnota 2008-2011*, Gouda 2007.

Aanpak

Hoewel het aantal klachten laag is, blijkt uit onderzoek dat discriminatie in de sport een serieus maatschappelijk probleem is. Discriminatie in de sport leidt tot uitsluiting van bepaalde groepen, terwijl beleidsmakers en bestuurders sport juist zien als een middel om bijvoorbeeld integratie van nieuwkomers te bevorderen (en daarmee indirect ook onderwijs- en arbeidsparticipatie). "Wij willen de sport met al zijn kwaliteiten inzetten voor het verbeteren van de leefbaarheid, de verbondenheid van (nieuwe) Hagenaars met hun stad en met elkaar," aldus bijvoorbeeld het Haagse collegeprogramma.⁹ Het Bureau Discriminatiezaken is daarom van mening dat extra aandacht voor dit onderwerp en een aanpak op maat noodzakelijk is.

Hierbij dient ingezet te worden op drie speerpunten: bewustwording in de sport, verhogen van de meldbereidheid en geïntensiveerde monitoring. Deze drie speerpunten dienen overigens bij het ontwikkelen van initiatieven in nauwe samenhang gezien te worden.

Om **bewustwording** tot stand te brengen dient het onderwerp op de agenda van sportverenigingen gezet te worden. Dit kan door op de sport gerichte publiciteitscampagnes en door het geven van voorlichtingen, die tevens tot doel hebben het onderwerp bespreekbaar te maken.

Voorlichting dient tevens een bijdrage te leveren aan een actiever **meldgedrag**, door de sport bewust te maken van de mogelijkheid tot en het belang van melden. Een voortvarende aanpak van concrete klachten dient hier vanzelfsprekend op aan te sluiten.

Signalen en meldingen worden vervolgens gebruikt om middels **monitoring** tot een beter inzicht te komen van aard en omvang van discriminatie in de sport. Ook worden specifieke knelpunten in beeld gebracht zodat hier gericht actie op kan worden ondernomen.

Het Bureau Discriminatiezaken zal in de loop van 2009 initiatieven ontwikkelen gericht op het bevorderen van gelijke behandeling in de sport en ondersteuning bieden aan initiatieven van derden.

Bureau Discriminatiezaken

Hollands Midden en Haaglanden

FACTSHEET 2009/1

⁹ *MeeDoen. Coalitieakkoord 2006-2010 PvdA, VVD, GroenLinks*, Den Haag 2006.